

This eChok Volume of
Numbers 2 במדבר

is donated in loving memory of

Emilio Attia Z"L

נלב"ע שביעי של פסח תשנ"ד

April 2, 1994

ת.נ.צ.ב.ה.

buyer that he will not turn the synagogue into a bathhouse, a tannery — that is, a place where hides are processed, or a *mikvah*, or a laundry. But if, at the time of the sale, the seven leaders of the city, in the presence of the people of the city, stipulated that the buyer be permitted to do any of these with it, it is permitted. (2) Similarly, if the seven leaders of the city, in the presence of the people of the city, stipulated that the remainder of the money not be sacred, it is not sacred, and when they take the money to use for building another synagogue or for buying a reading table, scarves, a case for a Torah scroll, bound books of the Torah, or a Torah scroll, the money left over is not sacred, just as they stipulated, and they may do with it as they wish. (3) Similarly, if all or the majority of the people of the city agree to appoint a certain man as their agent, whatever he does is valid, and he may sell or give by himself, as he sees fit, and may make stipulations as he sees fit.

על הלוקח שלא לעשות אותו לא מרחץ ולא בורסקי והוא המקום שמעבדין בו את העורות ולא בית הטבילה ולא בית המים ואם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה שיהא הלוקח מותר לעשות בו כל אלו מותר: ב וכן אם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר על מותר הדמים שיהיו חולין הרי הם חולין וכשלוקחין הדמים ובנין מהן בית הפנסת אחר או שיקנו מהם תיבה או מטפחות ותיק או חומשין או ספר תורה השאר יהא חולין כמו שהתנו ויעשו בהן מה שירצו. ג וכן אם קבלו עליהן כל אנשי העיר או רובם אדם אחד כל מה שעשה עשוי והוא מוכר ונותן לבדו כפי מה שיראה ויתנה כפי מה שיראה:

MATTOT FOR MONDAY
TORAH

מטות ליום שני
תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד המילוי יוד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

ח וישמע בעלה ביוםא דשמע
וישתוק לה ויקומון נדרהא
ואסרהא די אסרת על נפשה
יקומון: ט ואם ביוםא דשמע
בעלה אעדי יתה ובטל ית
נדרהא די עלה וית פרוש

ח ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה
וקמו נדריה ואסרה אשר-אסרה על-
נפשה יקמו: ט ואם ביום שמע אישה יניא
אותה והפר את-נדרה אשר עליה ואת

(8) And her husband hears it, but remains silent on the day he hears it, then her vows shall stand, and her prohibition which she has prohibited upon herself shall stand. (9) But if her husband thwarts her on the day he heard it, he has annulled the vow she had taken upon herself and the utterance of her lips which

RASHI

רש"י

(8) And her husband hears ... — Here you have the case that if the husband upholds it, it stands (Sifri Mattot 21). (9) He has

(ח) ושמע אישה וגו': הרי לה, שאם קים הבעל, שהוא קים: (ט) והפר את-נדרה אשר עליה: יכול,

annulled the vow she had taken upon herself — I might think, that even if her father

סְפֹתֶיהָ דִּי אֲסֵרֶת עַל נַפְשָׁהּ
וּמִן קֶדֶם יִי יִשְׁתַּבֵּיִק לָהּ:
י וְנָדַר אֲרַמְלָא וּמִתְרַכָּא כּל דִּי
אֲסֵרֶת עַל נַפְשָׁהּ יְקוּם עֲלֶיהָ:
יֵא וְאִם בֵּית בְּעֵלָה נָדַרְתָּ אוֹ
אֲסֵרֶת אִסֵּר עַל נַפְשָׁהּ בְּקִיּוּם:

מִבְּטָא שְׁפִתֶיהָ אֲשֶׁר אֲסֵרֶת עַל-נַפְשָׁהּ
וְיִהְיֶה יִסְלַח-לָהּ: י וְנָדַר אֲלֻמְנָה וְגֵרוּשָׁה
כָּל אֲשֶׁר-אֲסֵרֶת עַל-נַפְשָׁהּ יְקוּם עֲלֶיהָ:
יֵא וְאִם-בֵּית אִישָׁה נָדַרְתָּ אוֹ-אֲסֵרֶת אִסֵּר
עַל-נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָה:

she had prohibited upon herself, and the Lord will forgive her. (10) But regarding the vow of a widow or a divorced woman, whatever she prohibited upon herself stands upon her. (11) But if she made a vow in her husband's house, or prohibited a prohibition upon herself with an oath.

RASHI

had not annulled it [it is also annulled]? Scripture, therefore, states: "In her youth, while in her father's house" (verse 17); [implying] that throughout her youth [even if she is betrothed], she is [still] under her father's jurisdiction [who must also annul the vow in order for it to be revoked] (Sifri Mattot 31). (10) Whatever she prohibited upon herself stands upon her — Since she is

not under the jurisdiction of her father or under the jurisdiction of her husband. Scripture is referring to a widow from marriage, but if she is widowed from betrothal, as soon as her [betrothed] husband has died, she reverts back to the jurisdiction of her father (Nedarim 70a).

(11) But if she made a vow in her husband's house — Scripture [here] refers to a married woman (Sifri Mattot 25, Nedarim 67a).

רש"י

אֲפִילוּ לֹא הִפְרָהּ הָאָבִי? תִּלְמֹד לֹמַר "בְּנַעֲרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ" (פְּסוּק י"ז) – כָּל שְׁבַנְעוּרֶיהָ בְּרִשּׁוֹת אָבִיהָ הִיא (קִדּוּשֵׁין יג): (י) כָּל אֲשֶׁר-אֲסֵרֶת עַל-נַפְשָׁהּ יְקוּם עֲלֶיהָ: לְפִי שְׂאִינָהּ לֹא בְּרִשּׁוֹת אָב וְלֹא בְּרִשּׁוֹת בְּעֵל; וּבְאֲלֻמְנָה מִן הַנְּשׂוּאִין הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אֲבָל אֲלֻמְנָה מִן הָאֲרוּסִין – מֵת הַבְּעֵל, נִתְרוֹקְנָה וְחֻזְרָה לְרִשּׁוֹת הָאָב; (יֵא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה נָדַרְתָּ: בְּנִשְׂוָאָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר:

PROPHETS Joshua 13

כֹּא וְכָל קְרוּי מִיִּשְׂרָאֵל וְכָל מְלָכֹת סִיחֹן מְלָכָא דְאֲמוֹרָאָה דְמִלְךְ בְּחֶשְׁבֹּן דְמַחָא מִשָּׁה יִתִּיה וְיֵת רְבֵרְבִי מְדִין יֵת אֹוִי וְיֵת רְקֵם וְיֵת צוּר וְיֵת חוּר וְיֵת רְבֵעַ וְרְבֵרְבִי סִיחֹן יֵתִי אֲרַעָא: כֹּב וְיֵת בְּלָעַם בְּרַעְוֹר

נְבִיאִים יְהוֹשֻׁעַ פָּרַק יג
כֹּא וְכָל עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל-מְמַלְכוֹת סִיחֹן מְלָךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר מְלָךְ בְּחֶשְׁבֹּן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה אֹתוֹ וְאֶת-נְשִׂאֵי מְדִין אֶת-אֹוִי וְאֶת-רְקֵם וְאֶת-צוּר וְאֶת-חוּר וְאֶת-רְבֵעַ נְסִיכֵי סִיחֹן יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: כֹּב וְאֶת-בְּלָעַם בֶּן-בְּעוּר הַקּוֹסֵם הֲרָגוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל

(21) And all the cities of the plain and the entire kingdom of Sichon, the Emorite king who ruled in Cheshbon, whom Moshe defeated with the Midyanite princes — Evi, Rekem, Tzur, Chur, Reva — dukes of Sichon, inhabitants of the land. (22) And Bilam, the son of Beor, the sorcerer, the

קִסְמָא קְטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּחֶרֶב עַל קְטִילֵיהוֹן: כג וְהוּהוּ
תְּחוּם בְּנֵי רְאוּבֵן יִרְדְּנָא
וּתְחוּמֵיהּ דָּא אַחְסַנְתּוּ בְּנֵי
רְאוּבֵן לְזֹרְעֵיהוֹן קְרוּיָא
וּפְצָחֵיהוֹן: כד וַיְהִי מִשֶּׁה

בְּחֶרֶב אֶל־חֲלָלֵיהֶם: כג וַיְהִי גְבוּל בְּנֵי רְאוּבֵן
הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחוֹתָם
הָעָרִים וְחֻצְרֵיהֶן: כד וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמַטֵּה־גַד לְבְנֵי־
גַד לְמִשְׁפְּחוֹתָם:

לְשִׁבְטָא דְגַד לְבְנֵי גַד לְזֹרְעֵיהוֹן:

Children of Israel slayed with the sword along with their slain. (23) And the border of the Children of Reuvein was the Jordan and its border. This was the inheritance of the Children of Reuvein according to their families — the cities and their villages. (24) And Moshe gave to the tribe of Gad, to the Children of Gad, according to their families.

WRITINGS Psalms 44

כתובים תהלים פרק מד

ח אָרוּם פְּרַקְתָּנָא מִמְעִיקָנָא
וּמִשְׁנָאנָא אִיתֵיָא עֲלוּיָהוֹן
בְּהֵתָא: ט בְּמִימְרָא דִּי אֲנִן
מִשְׁבַּחִין כָּל יוּמָא וְשִׁמְךָ נוֹדִי
לְעַלְמֵי עֲלָמִין: י לְחוּד
אֲשֵׁלִיתָא וְאַכְסַפְתָּנָא וְלֹא

ח כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ וּמִשְׁנֵאֵינוּ הִבִּישׁוֹתָ:
ט בְּאֱלֹהִים הִלְלָנוּ כָּל־הַיּוֹם וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדֵה
סְלָה: י אַף־זָנַחְתָּ וּתְכַלִּימָנוּ וְלֹא־תֵצֵא בְּצַבָּאוֹתֵינוּ:
יא תְּשִׁיבָנוּ אַחֲרֵי מִנִּי־צָר וּמִשְׁנֵאֵינוּ שָׁסוּ לָמוֹ:

תְּשִׁירֵי שְׁכִנְתְּךָ בְּחֵילוֹנָא: יא אַחֲזַרְתָּנָא קִדְלֵי קִדְם מְעִיקָא וּמִשְׁנָאנָא כְּבִשׁוּ לָנָא:

(8) But You have saved us from our enemies and have put to shame, those who hated us. (9) In God, have we gloried all the day and we praise Your Name forever, Selah. (10) Even though You have cast us off and put us to shame and You do not go forth with our armies. (11) You make us turn back from the enemy; and they, who hate us, take plunder for themselves.

RASHI

רש"י

(10) Even though You have cast us off — Even if You cast us off and put us to shame, we [however,] will always, “praise Your Name, forever, Selah”. (11) תְּשִׁיבָנוּ — [To be understood] in the present tense.

(י) אַף זָנַחְתָּ. אַף אִם אַתָּה זָנַחְתָּ וּתְכַלִּימָנוּ אֲנִי שִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדֵה סְלָה: (יא) תְּשִׁיבָנוּ. לְשׁוֹן הוֹרָה:

Mishnah Pesachim, chapter 8

משנה פסחים פרק ח

(1) A woman, while in her husband's home, אַ הָאִשָּׁה בְּזִמְנָן שְׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ, שְׁחַט עָלֶיהָ בַּעְלָהּ רַבְּנָא עוֹבְדֵיהּ מִבְּרִטְנוֹרָא

א האשה. תאכל משל בעלה. כל זמן שלא פירשה שדעתה בשל אביה, דמסתמא דעתה למנות על של בעלה:

whose husband slaughtered on her behalf and her father [also] slaughtered on her behalf [we presume that she would prefer to be included in her husband's group and therefore], she eats from her husband's [Pesach offering]. If she spent the first Festival in her father's home [but, usually does not frequent her father's home] and her father slaughtered on her behalf and her husband [also] slaughtered on her behalf, she eats wherever she wants. An orphan who [was appointed

two] guardians [both of whom] slaughtered on his behalf may eat wherever he desires. A slave who belongs to two partners [each owner requires the permission of the other to include the slave in a group, he] may not eat from either of them [unless they both agreed]. One who is half-slave and half-free may not eat [the Pesach] from his master [since we may assume that the owner probably did not include the free half of his slave in the group. However, since the owner is forced to free him, the slave may join his own group even before he receives his bill of freedom]. (2) If a man says to his slave: Go out and slaughter the Pesach offering for me: If he slaughtered a kid-goat, he may eat it and if he slaughtered a lamb [of sheep], he may eat it [even if it was known that his preference, the previous years, was one or the other]. If he slaughtered a kid and a lamb, he eats from the first. [The Gemara explains that this case is talking about a king and a queen who completely rely on their chef not caring whether they eat a kid or a goat, but regular people one presumes they have a preference and since, at the time of slaughter, that preference was not known the slave included the owner in the count of two Pesach offerings invalidating both. This Gemara maintains the position of ברירה — one cannot, retroactively, choose which he preferred.] If he forgot what his master told him, what should he do? He slaughters both a lamb and a kid and says: If my master said a kid then, let the kid be his and the lamb is mine; if my master said a lamb then let the lamb be

רבנו עובדיה מברטנורא

רגל הראשון. שלאחר נשואיה, שכך דרך הנשואות ללכת לבית אביהן: **תאכל במקום שהיא רוצה.** וכגון שאינה רדופה עד הנזה לילך לבית אביה תדיר, הלכך מספקא לן בהי ניהא לה: **אפטרופסים.** יתום שהיו לו שני אפטרופסין והמנוחו זה על פסחו וזה על פסחו: **לא יאכל משל שניהם.** לא מפסחו של זה ולא מפסחו של זה, דמי נתן רשות לחלק האחד להמנות עם זה. ואין לו תקנה אלא אם כן רצו שניהם שימנה עם האחד: **לא יאכל משל רבו.** אבל משל עצמו אוכל, דכיון דדינא הוי דכופין את רבו וכותב לו גט שחרור, אף על פי שעדיין לא נשתחרר, הרי הוא כבן חורין, הלכך אוכל משל עצמו: **ב שחט גדי יאכל רבו ממנו.** ואע"ג דבכל שאר פסחים רגיל תדיר בטלה, כיון דלא פירש לו, עליה סמיק: **יאכל מן הראשון** כיון דליכא קפידא, דבראשון יצאו ידי חובתן. אבל אינשי דעלמא דקפדי, לא יאכל מן הראשון ולא מן השני, דקיימא לן אין נמנין על שני פסחים כאחד לאכול איזה מהם שירצה, דאין ברירה, וכי בעי למיכל מהאי, דלמא בשעת שחיטה לא הוה דעתיה עליה: **שכח מה שאמר.** שפירש לו גדי או טלה. וזה שכח: **וטלה שלי.** בגמרא מוקי לה כגון שהלך העבד אצל רועה הרגיל אצל רבו ורוצה בתקנתו, ואומר לו, אם גדי אמר לך רבך גדי שלו וטלה שלך על מנת שאין לרבך רשות בו, דכהאי גוונא קנה העבד. דאי לאו הכי מה שקנה עבד

ושחט עליה אביה, תאכל משל בעלה. הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה, שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה, תאכל במקום שהיא רוצה. יתום ששחטו עליו אפטרופסים, יאכל במקום שהוא רוצה. עבד של שני שתפין לא יאכל משל שניהן. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, לא יאכל משל רבו: **ב האומר לעבדו, צא ושחוט עלי את הפסח, שחט גדי, יאכל. שחט טלה, יאכל. שחט גדי וטלה, יאכל מן הראשון.** שכח מה אמר לו רבו, כיצד יעשה, ישחוט טלה וגדי ויאמר, אם גדי אמר לי רבי, גדי שלו וטלה שלי. ואם

his and the kid is mine. If his master also forgot which he had told him, both go to the place of burning. And [since at the time of slaughter and the sprinkling of the blood, the master still remembered and are thus valid] they are exempt from slaughtering the second Pesach. (3) If one [included all of his sons in his count but, nevertheless, in order to rush them] says to his sons: I will slaughter the Pesach for whichever one of you reaches Jerusalem first, as soon as the first one has placed his head and greater part of his body inside [Jerusalem], he has acquired his

portion and acquires his brothers' portions on their behalf. One may always be included in the count as long as there is an olive [-sized portion] for each. One may be included in the count or one may be withdrawn from the count until the time of slaughter. Rabbi Shimon says: [One may be withdrawn from the count] until the sprinkling of the blood [the *halachah* does not follow Rabbi Shimon]. (4) If one [of a group] had registered others [to be included] with him in his portion [without notifying the others], the persons in the [original] group may give him his portion and he [leaves and] eats his [with his own group] and they eat theirs [i.e., the Pesach may be eaten in two groups (see Mishnah 13 above)]. (5) [If a man saw two discharges, he is called a *zav* and becomes impure for seven days. He purifies himself through immersion on the seventh day, and becomes pure that evening, while a man who saw three discharges, in addition to becoming impure for seven days and being required to immerse, he is also required to bring a sacrifice on the eighth day in order to purify himself (Megillah 8a; Niddah 43b).] A *zav* who experienced two discharges, may have one slaughter for him [if the fourteenth falls] on the seventh day [as he will be fit to eat the Pesach that evening]. If he experienced three discharges, one may slaughter for him [only if the fourteenth falls] on his eighth day.

רבנו עובדיה מברטנורא

קנה רבו ונמצאו שניהם של רבו: **ופטורים מלעשות פסח שני**. דאע"ג דשניהם יוצאים לבית השריפה ואינן נאכלין מפני שאין המנויין ניכרים, מיהו שחיטה וזריקה מעלייתא היא, חדא אהאי וחדא אהאי דקמי שמאי גליא: **ג על מי שיעלה ראשון לירושלים**. כדי לזרון קאמר שיזדרו כל אחד להיות ראשו, ומיהו כל בניו המנה על הפסח, אלא שאותו שיעלה ראשון יזכה ראשון וכל אחיו יזכו אחריו על ידו: **עד שיזרק הדם**. לעולם יכול לימשך אפילו אחר שחיטה עד שיזרק הדם. ומודה ר' שמעון דאין נמנין אלא עד שישחוט. ואין הלכה כרבי שמעון: **ד הממנה אחרים על חלקו**. אחד מבני חבורה שהמנה אחרים על חלקו, בלא דעת חבורה: **רשאיין בני חבורה לומר לו**. טול את שלך וצא ואכול אתה וחברך, שאין בני חבורה מתרצים להיות כל אלו הדעות בחבורתן. ואית ליה להאי תנא פסח נאכל בשתי חבורות: **ה זב שראה שתי ראיות**. שטמא טומאת שבעה ואין טעון קרבן: **שוחטין עליו**. ואע"פ שלא העריב שמשו. והוא שטבל בשעת השחיטה דהא חזי למיכל לאורתא. דדוקא טמא מת שחל שביעי שלו בארבעה עשר נדחה לפסח שני אף על גב דחזי למיכל לאורתא, כדכתיב (במדבר ט) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, ביום ההוא לא היו יכולים, הא לערב היו יכולים לאכול בפסח, ונדרו לפסח שני. אבל שאר טומאות אי חזי למיכל לאורתא שוחטים עליו ואע"פ שלא העריב שמשו: **ראה שלש**. לא חזי למיכל עד דמייתי כפרה: **שוחטין**

טלה אמר לי רבי הטלה שלו וגדי שלי. שכת רבו מה אמר לו, שניהם יצאו לבית השרפה, ופטורין מלעשות פסח שני: **ג האומר לבניו, הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכס ראשון לירושלים, כיון שהכניס הראשון ראשו ורבו, זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו**. לעולם נמנין עליו עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד. נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחוט. רבי שמעון אומר, עד שיזרוק עליו את הדם: **ד הממנה עמו אחרים בחלקו, רשאיין בני חבורה לתן לו את שלו, והוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהן**: **ה זב שראה שתי ראיות, שוחטין עליו בשביעי**. ראה שלש, שוחטין עליו בשמיני שלו.

[A woman, Biblically, has two cycles, one is the *niddah* cycle and the other is the *zivah* cycle. The *niddah* cycle consists of the first seven days of her period, whether or not she only saw blood on the first day or on all seven days. If her flow ceased on the seventh day, Biblically, she may immerse that night and is pure. If the flow, after having ceased, begins again during the next eleven days,

she is called a *zavah* and this eleven-day period is the *zivah* cycle. If she sees on one or two days, she watches one day and if she is free of any further discharge, she immerses herself before sundown, and is pure with nightfall, this is referred to as a *zavah ketanah*. A *zavah gedolah* is a woman who discharges for three consecutive days requiring a counting of seven clean days and a sacrifice for her purification on the eighth day.] For a woman who is [a *zavah ketanah*] watching [one clean] day for [one] day [of discharge], one slaughters, on her behalf, on her second day [as she will be fit to eat the Pesach, that evening]. If she saw on two days, one may slaughter, on her behalf, on the third day. And as for a *zavah [gedolah]* one may slaughter, on her behalf, on the eighth day. (6) For an *onen* [i.e., the close relative of a deceased person from the period of death until burial] and one who clears a pile of debris [not knowing whether the person buried underneath is dead or alive and thus, may have become defiled] and so, too, one who has been promised to be released from prison and a sick or an aged person who is able to eat a portion the size of an olive, one may slaughter on their behalf. However, for any of these, one may not slaughter for them alone lest [if we depend solely on them,] they [may] disqualify the Pesach offering. [The *onen* may, out of grief, touch the bier and thus, defile himself; the rescuer may find the victim already dead; the prisoner may not be released and the sick or elderly person may be unable to consume an olive-sized portion.] Therefore [since they are considered fit for slaughter], if a disqualification occurs to them [after the slaughter, and the splashing of the blood], they are exempt from observing the second Pesach, except in the case of one clearing a pile of debris, as he was discovered to

רבנו עובדיה מברטנורא

עליו. אם חל שמיני שלו בערב פסח אפילו לא הביא כפרתו, והוא שנתן קרבנותיו לבית דין: **שומרת יום כנגד יום.** הירואה תוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה, דבעיא לספור יום המחרת. שוחטין עליה ביום הספירה, דכיון שספרה מקצת היום מותרת לטבול, ואע"פ שמחוסרת הערב שמש שוחטין עליה: **והזבה.** שראתה שלשה ימים רצופים בתוך אחד עשר יום, וצריכה לספור שבעה נקיים ולהביא קרבן, שוחטין עליה בשמיני: **ו האונן.** כל זמן שלא נקבר המת קרוי אונן, ולאחר שנקבר כל יום המיתה הוא קרוי אונן, ולילה שלאחריו הוא אונן מדרבנן, ולא העמידו דבריהם במקום כרת גבי פסח, הלכך שוחטין עליו דלאורחא חזי: **והמפקח בגל.** שנפל על אדם ואין ידוע אם ימצאו חי או מת. שוחטין עליו דבחוקת טהרה עומד עד שיוודע שנטמא: **שוחטין עליהם.** בחבורת אחרים: **שמא יביאוהו לידי פסול.** שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו. ומפקח גל שמא ימצאו מת ונמצא שהאחיל על הטומאה. והחבוש שמא לא יצא. ובחבוש בבית האסורים שלא נכרים מיירי שאע"פ שהבטיחוהו, שמא לא יוציאוהו. אבל חבוש על ידי ישראל כגון לכופר להוציא אשה פסולה או לשלם ממון, שוחטין עליהם אפילו בפני עצמן, אם הבטיחוהו להוציא, דשארית ישראל לא ידברו כזב. ואם בית האסורים בתוך ירושלים אפילו בידי נכרים שוחטין עליהם בפני עצמן, דאפשר דמעילי לפסח

שומרת יום כנגד יום, שוחטין עליה בשני שנה. ראתה שני ימים, שוחטין עליה בשלישי. והזבה שוחטין עליה בשמיני: **ו האונן,** והמפקח את הגל, וכן מי שהבטיחוהו להוציא מבית האסורים, והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית, שוחטין עליהן. על כן אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שמא יביאו את הפסח לידי פסול. לפיכך אם ארע בהן פסול, פטורין מלעשות פסח שני, הוץ מן המפקח בגל שהוא טמא

be defiled from the beginning [and thus was not fit at the time of slaughter]. (7) One may not slaughter the Pesach solely for an individual; these are the words of Rabbi Yehudah. [The verse states: “You must not sacrifice the Passover within any one of your gates.” Rabbi Yehudah reads it as: “You must not sacrifice the Passover for any one individual.”] However, Rabbi Yose permits

מתחלתו: ז אין שוחטין את הפסח על היחיד, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. אפילו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול כזית, אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים: ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים. השומע על מתו, והמלקט לו עצמות, טובל ואוכל בקדשים. גר שנתגיר בערב פסח, בית שמאי אומרים, טובל ואוכל את פסחו לערב. ובית הלל אומרים, הפורש מן

[since it depends only on whether or not he can eat the volume of an olive if he can't, then,] even for a group of one hundred if they are unable to eat the volume of an olive, one may not slaughter on their behalf (see Rashi, Pesachim 91a). We do not form a group consisting of women together with slaves and [slaves together with] minors [however, a group may be formed exclusively for woman or for slaves]. (8) An *onen* immerses himself [in a *mikvah*] and eats his Pesach offering in the evening but, he may not partake of other offerings. [The Rabbis extended the *onen* period to include the following night thus, prohibiting the eating of sacrificial meat. However, it was waived regarding the Pesach offering]. One who hears about his dead relative, or one who gathers the bones of his parents [for burial are, Rabbinically, considered to have the status of an *onen*, and therefore] he immerses himself [in a *mikvah*] and may eat of [sacrificial] offerings [in the evening]. If a proselyte was converted on the eve of Pesach; Bet Shammai say: [The Rabbis required that] he should immerse himself [in a *mikvah* in addition to the immersion that was part of the conversion procedure] and [then] eats his Pesach offering in the evening. But Bet Hillel say: One who separates himself from an uncircumcised state is like one who separates himself from the grave [i.e., he needs seven days and the sprinkling of the purification waters on the third and seventh day in order to become

רבנו עובדיה מברטנורא

בבית האסורים ואכלי ליה התם. וחולה וזקן אין שוחטים עליהם בפני עצמן, שמא יכבד עליהם החולי ולא יוכלו לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהם, אם אירע בהם פסול כמו שאמרנו, פטורשים מלעשות פסח שני: חוץ מן המקפח בגל. ונמצא מת תחתיו, שצריך לעשות פסח שני: שהיה טמא מתחלתו. קודם שחיטה, שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח. והוא שהיה הגל עגול דודאי האהיל עליו מתחלה, אבל אם היה הגל ארוך שמא בשעת שחיטה עדיין לא האהיל על הטומאה ופטור מלעשות פסח שני: ז אין שוחטין את הפסח ביחוד. דכתיב (דברים טו) לא תוכל לזבוח את הפסח וגו', כלומר ביחוד: אפילו חבורה של מאה. ר' יוסי קאמר לה, כלומר לא תליא מלתא אלא באכילה, יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו. מאה ואין כל אחד מהם יכולין לאכול כזית, אין שוחטין עליהם. והלכה כר' יוסי: אין עושין חבורת נשים ועבדים. לשחוט פסח. נשים ועבדים בחבורה אחת משום הרגל עבירה. ולא קטנים ועבדים בחבורה אחת משום פריצותא דמשכב זכור. אבל נשים ועבדים, כל חדא באנפי נפשה עושין: ח אונן טובל ואוכל פסחו לערב. דאין אנינות מן התורה אלא ביום, שנאמר (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום, יום אסור, לילה מותר. וטבילה בעי, מתוך שנאסר עד עכשיו בקדשים אצרכוהו רבנן טבילה. אבל לא אכיל אונן בשאר קדשים לערב, דאנינות לילה אסורה מדרבנן. ולגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת. אבל אכילת שאר קדשים עשה בעלמא הוא, ואכלו אותם אשר כופר בהם (שמות כט): השומע על מתו. יום שמועה הוי אונן דרבנן. וכן מי שלקטו לו עצמות אביו ואמו אמרינן במסכת מועד קטן, מתאבל עליהם כל אותו היום ולערב

pure. The reason of Bet Hillel is that we fear that, had he been allowed to immerse and then eat, he might assume that, this is the purification process for the following year, as well. He may say to himself: Last year, I touched a corpse the day before I immersed and was allowed to partake of the Pesach the following day, not realizing that last year, he was still a gentile and a gentile is not subject to the laws of defilement].

רבנו עובדיה מברטנורא

אין מתאבל עליהם: טובל ואוכל בקדשים לערב. דאפילו יום גופיה מדרבנן הוא: כפורש מן הקבר. וצריך הזאה שלישי ושביעי. ולא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא בערל נכרי שמל ביום ארבעה עשר, דבית הלל סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאה עד יום ערב פסח שטבלתי ואכלתי, השתא נמי אטבול ואוכל, ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא מקבל טומאה, עכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. ובית שמאי סברי לא גזרינן. אבל ערל ישראל כגון שמתו אחיו מחמת מילה, דברי הכל טובל ואוכל פסחו לערלב, ולא גזרינן ערל ישראל אטו ערל נכרי:

Gemara Pesachim, 87a

גמרא מסכת פסחים דף פ"ז ע"א

[On the Mishnah portion:] She eats wherever she wants. Thus, you may infer, that this selection is retroactive? [No] She eats wherever she wants means, [she is asked] at the time of slaughter. But is this not a contradiction? [For we learned:] A woman, on the first Festival, eats from her father's, thereafter [at the next Festival] if she wants, she eats from her father's or if she wants, she eats from her husband's [and our Mishnah states: She eats from her husband's]? There is no difficulty; there, it means, when she is eager and frequently visits [her father's

תאכל במקום שהיא שמעת מינה יש ברירה מאי רוצה בשעת שהיטה ורמינהי אשה רגל הראשון אוכלת משל אביה מכאן ואילך רוצה אוכלת משל אביה רוצה משל בעלה. לא קשיא כאן ברדופה לילך כאן בשאינה רדופה דכתיב (שה"ש ח) אן הייתי בעיניו כמוצאת שלום. ואמר רבי יוחנן ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה. ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה כדכתיב (הושע ב) והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי. אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה (שה"ש ה) אחות לנו קטנה ושדים אין לה אמר רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד (שם) אני חומה ושדי כמגדלות

home]; here [in our Mishnah], it means when she does not frequently visit [her father's home], for it is written: "Then, I was in his eyes as one who found peace [שלום]" (Songs 8:10). And Rabbi Yochanan explained: Like a bride who was found [שלמה] perfect in her father-in-law's house, eager to go and recount her merits in her father's house. It is written: "And it shall be that day, says, the Lord, you shall call Me 'My husband' [אישי] and you shall not call Me any more 'My Master' [בעלי]" (Hosea 2:18): Rabbi Yochanan said: This means, like a bride in her father-in-law's house [who is close to her husband] and not like a bride in her father's house [before the wedding, who is still modest in her future husband's presence]. "We have a little sister and she has no breasts" (Songs 8:8): Rabbi Yochanan said: This alludes to [Daniel who lived in the province of] Elam who was privileged to study, but not to teach. "I am a wall and

my breasts are like the towers.” Rabbi Yochanan said: “I am a wall” alludes to Torah; “And my breasts like the towers;” refers to scholars [who teach others]. While Rava interpreted: “I am a wall” symbolizes the community of Israel; “And my breasts are like the towers,” symbolizes the synagogues and houses of study [who protect Israel]. Rabbi Zutra, the son of Tovia said in Rav's name: What is meant by the verse: “We whose sons are as plants, nurtured from their youth; whose daughters are as corner pillars carved in the manner of the Temple” (Psalms

144:12)? “We whose sons are as plants” alludes to the young men of Israel who have not experienced the taste of sin. “Whose daughters are as **corner** pillars” to the virgins of Israel who reserve themselves for their husbands; and thus, it is said: “And they shall be filled like the basins and like the **corners** of the altar” [just like the corners of the altar were filled with the blood of the basins, so, too, the daughters of Israel are filled of longing, yet reserve themselves for their husbands] (Zechariah 9:15, see Rashi). Alternatively, [a parallel is drawn] from the following: Our storehouses overflow to their very **corners**, providing from harvest to harvest.” (Psalms 144:13) “Carved after the manner of the Temple,” (ibid verse 12) both to one [the sons] and to the other [the daughters], Scripture ascribes [praise] to them as though the Temple were built in their days.

זוהר ויגש דף ר"י ע"א

רבי חייא פתח (ישעי' ס"ו) שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְגִילוּ בָּהּ כֹּל אֲהַבְיָהּ שִׁישׁוּ אֶתְּהָ מְשׁוּשׁ וְגוֹמַר תָּא חַוִּי כִּד אֲתִתְרַב בִּי מִקְדָּשָׁא וְנִרְמוּ חוֹבֵינָא וְאֲתִגְלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא אֲסַתְלַק קְדָשָׁא בְרִידָא הוּא לְעִילָא לְעִילָא וְלֹא אֲשַׁנַּח עַל חַרוֹב בִּי מִקְדָּשָׁא וְעַל עַמִּיּה דְאַתְגְּלִי וְכַדִּין שְׂכִינְתָא אֲתִגְלִיָּיא עִמְהוֹן כִּד נַחַת אֲשַׁנַּח עַל בֵּיתִיהָ דְאַתּוּקַד. אֲסַתְבַּל עַל עַמִּיּה וְהָא אֲתִגְלִי. שְׂאֵל עַל מְטְרוֹנִיתָא וְאַתְתְּרַכַּת כְּדִין (שם כב) וְיִקְרָא אֲדֻנִי יְהוָה צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לְבָכִי וְלִמְסַפֵּד וְלִקְרַחַה וְלִחְגוֹר שֶׁקֶ וְהִיא גַם הִיא מִה כְּתִיב בָּהּ (יואל א) אֵלֵי כִּבְתוּלָה חֲגַרְתְּ שֶׁקֶ עַל בַּעַל נְעוּרֶיהָ כְּמָה דְכְּתִיב (ירמיה לא) כִּי אֵינְנוּ כְּגוֹן דְאַסְתְּלַק מִינָהּ וְאַשְׁתַּכַּח פְּרוּדָא. וְאַפִּילוּ שְׂמִיָּא וְאַרְעָא כְּלָהּ אֲתִתְאַבְלוּ דְכְּתִיב (ישעיה ג) אֲלֹבִישׁ שְׂמִיּוֹת קְדוֹת וְשֶׁקֶ אֲשִׁים פְּסוּתִים מִלְּאֲכִי עֲלָאִי כְּלָהּ אֲתִתְאַבְלוּ עֲלֶיהָ דְכְּתִיב (שם לג) הִן אֲרָאֲלִים צְעָקוּ חֲצָה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מִרְיָא וְכִיּוֹן שְׂמִישָׁא וְסִיחָרָא אֲתִתְאַבְלוּ וְחִשְׁכוּ נְהוּרִיהוֹן דְכְּתִיב (שם יג) חֲשֶׁךְ הַשְּׁמַשׁ בְּצִאתוֹ וְגוֹמַר. וְכִלָּא עֲלָאִי וְתִתְאַי בְּכוּ עֲלָהּ וְאַתְתְּאַבְלוּ מָאִי טַעְמָא בְּגִין דְשִׁלְטָא עֲלָהּ סַמְרָא אֲחִרָא דְשִׁלְטָא עַל אַרְעָא קְדִישָׁא וְכִיּוֹן כִּד כִּיּוֹן דְמִלְכוּתוֹ קְדִישָׁא מִלְכוּתוֹ שְׂמִיּוֹת אֲתִתְכַפְּיָא וְמִלְכוּתוֹ חִיבָא (אַחֲרָא) אֲתִתְנַבְּרַת (כְּדִין) אִית לִיה לְכָל בַּר נִשׁ לְאַתְתְּאַבְלָא עִמָּה וְלֹאֲתַכְפְּיָא עִמָּה בְּגִין דְכַד אִיהִי אֲוִדְקָפָא וְעִלְמָא יִתְחַדִּי יִתְחַדִּי אִיהוּ בְּהַדָּה דְכְּתִיב (שם ס) שִׁישׁוּ אֶתְּהָ מְשׁוּשׁ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עֲלֶיהָ:

Yosef le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, 142-143

מספר חסידים סימן קמ"ב קמ"ג

If you argue with a Sage, do not be upset if he bests you in the argument, because you learn from him and grow in wisdom. If you win, how do you profit? But if he bests you, you will have profited by the fact that now you know what you did not know before. Two bans may not be declared on the same day, as it says: "Never again shall I curse ... I shall never again smite." (Genesis 8:21) And in it is written in **עשר תרי**, in the book of Malakhi: "For I, God, have not changed," (3:6) [*lo shaniti*, **שניתי** which may also be translated as; "I have not done twice"].

אם אתה מתווכח עם חכם אל יהי לך לצער אם נצחק כי ממנו תלמוד ותוסיף חכמה. אם תנצח אותו מה תרויח אבל אם נצחק בזה הרווחת אשר ידעת עתה מה שלא ידעת קודם לכן: אין גוזרין ב' חרמות ביום אחד שניאמר (בראשית ח') לא אוסיף עוד לקלל לא אוסיף עוד להכות. וכתיב בתרי עשר בספר מלאכי כי אני ה' לא שניתי וסמיק ליה במארה אתם נארים במארה בגימטריא חרם וכתיב לא תקום פעמים צרה. ואין גוזרין חרם אלא ביום שניאמר (איוב ג) ויקלל את יומו ארור היום:

Afterwards, it states: "You are smitten with a curse" (v. 9). The numerical value of "with a curse" (**במארה**) is equal to that of "ban" (**חרם**). And it is written: Trouble will not arise twice" (Nachum 1:9). A ban may be declared only during the day, as it is stated: "And he cursed his day (Job 3:1), and "Cursed be the day" (Jeremiah 20:14).

Practical Law:

הלכה

Rambam, Laws of Prayer, Chapter 11

הרמב"ם הלכות תפלה פרק י"א

(1) Just as they are permitted to sell a synagogue, so are they permitted to give it as a gift. If the community did not have some benefit from this gift, they would not be giving it. But they may not rent it out or use it as collateral for a loan. Similarly, when they demolish synagogues in order to rebuild them, they are permitted to sell, exchange, or give as a gift, the bricks, wood, or earth from them. But it is forbidden to lend them out, because their sanctity is not removed from them only by means of a transaction involving money or benefit, which is considered equivalent to money. (2) The

א כשם שמוותר להם למבור בית הכנסת כך נותנין אותו במתנה שאילו לא היה להם לצבור הנזיה במתנה זו לא נתנהו אבל לא שוכרין אותה ולא ממשכנין אותה. וכן בשותרין בתי כנסיות לבנותן מותרין למבור ולהחליף ולתת במתנה הלבנים והעצים והעפר שלהן אבל להלותן אסור שאין הקדושה עולה מהן אלא בדמים או בהנזיה שהיא כדמים: ב רחובה של עיר אף על פי שהעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות מפני שהקבוצ רב ואין בתי כנסיות מכילין אותן אין בו קדושה מפני שהוא עראי ולא נקבע לתפלה וכן בתים וחצירות שהעם מתקבצים

public square does not have sanctity even though people pray there on fast days and days of assembly, when the crowd that gathers is too numerous to fit into the synagogues. This is only for temporary use and they are not designated for places of prayer. So, too, houses and